

Lilia DUMBRAVANU, *lector universitar,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți*

Summary: *Sustainable development is a new direction of development that supports long-term human progress throughout the world. The sustainable development subsumes and correlates the following elements: expansion, growth, progress, development and underdevelopment with dual purpose, economic and human development. From the perspective of human development, the opportunities of people to choose extend in three critical areas: lifetime, level of education and access to economic resources necessary for a decent living. Human development is both a process and a final result. The essential difference between the concept of economic growth and the human development is that the first focuses exclusively on the expansion of one possibility – to obtain revenues, while the second involves the consolidation of all possibilities – economic, social, cultural or political. Even though this link has been established, it may disappear gradually, especially if management policy is not consequent or appropriate of human development goals.*

We should not ignore that the definition of human development concept goes beyond the revenue per head, the human resource development and the basic needs as a measure of human progress and this year it is required to submit evaluation of the following factors: inequality and human development, social justice, international development assistance and international trade that can unlock the potential of human development.

Key-words: *sustainable development, human progress, expansion, economic growth, developing country.*

*Originea adevăratei inegalități dintre oameni nu este politică, ci economică.
(Jean-Jaques Rousseau)*

Pentru a diminua diversele contraste și pentru a asigura o dezvoltare globală echilibrată, de-a lungul timpului au fost elaborate o serie de strategii și concepte care pun accentul pe procesul creșterii economice, proces considerat ca fiind bază a progresului în toate domeniile.

În vederea obținerii unor informații, care ar permite relevarea mai profundă a problematicii studiate, au fost utilizate metodele de investigare precum observarea, culegerea, analiza, sinteza.

Importanța teoretică și valorificarea subiectului constă în obținerea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind dezvoltarea umană – creștere economică.

Dacă modelele tradiționale de creștere economică erau orientate spre dezvoltarea și amplificarea avuției create, astfel încât să fie asigurate premisele pentru creșterea nivelului de trai sau, altfel spus, aveau o orientare predominant cantitativă, noile abordări ale creșterii trebuie să fie predominant calitative, ceea ce înseamnă că procesul de creștere trebuie să deservească predominant dimensiunile umane, sociale și cele referitoare la mediul înconjurător. Dezvoltarea trebuie să conducă la îmbunătățirea calității vieții oamenilor și la extinderea abilităților lor de a-și modela propriul viitor. Pornindu-se de la aceste considerente, a fost definit conceptul de „dezvoltare umană” în primul Raport mondial asupra dezvoltării umane elaborat și publicat în 1990 de către Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD).

Dezvoltarea durabilă reprezintă o nouă cale de dezvoltare care susține progresul uman nu numai în câteva locuri și pentru câțiva ani, ci pentru populația întregii planete și într-un viitor îndelungat.

Dezvoltarea durabilă subsumează și pune în corelație următoarele elemente: expansiunea, creșterea, progresul, dezvoltarea și subdezvoltarea, cu dublă finalitate, dezvoltarea economică și dezvoltarea umană.

Ca dezvoltare umană, acest proces sustenabil reliefează, în primul rând, că dezvoltarea este realizată pentru oameni și implică participarea acestora la obținerea rezultatelor economice și la distribuirea echitabilă a veniturilor. Venitul semnifică accesul individual la resursele necesare pentru a-și asigura un nivel de viață convenabil; el garantează satisfacerea trebuințelor personale decente, un consum normal de bunuri și servicii, precum și mobilitatea socială a individului.

Cea de-a doua trăsătură a dezvoltării umane relevă că dezvoltarea economico-socială se realizează prin oameni și, de aceea, trebuie creat și perfecționat potențialul uman pe baza investițiilor în om, respectiv în domeniul învățămîntului, al educației și culturii, al formării profesionale și al sănătății.

Nivelul de educație reflectă capacitatea indivizilor de a dobîndi cunoștințe, de a comunica și participa la viața socială, a comunității din care fac parte.

Cunoașterea devine cel mai important factor de a crea avuția omului, dar și cel mai eficient mijloc pentru a realiza compatibilitatea între mediul creat de om și mediul natural.

Această resursă de a crea avuția – cunoașterea – poate fi folosită concomitent de oricine o deține și este accesibilă și celor slabi și săraci, nu numai celor puternici.

Repartizarea echitabilă a veniturilor și investițiilor în om creează cadrul material și socio-cultural al speranței de viață a oamenilor. Astfel, longevitatea sau capacitatea individului de a duce o viață lungă și sănătoasă constituie cea de-a treia trăsătură fundamentală a dezvoltării umane.

„Dezvoltarea prin oameni și pentru oameni pune în evidență cea de-a patra dimensiune a dezvoltării umane: participarea cu șansele pe care le au la crearea bunăstării personale și implicit naționale.

Oamenii sînt instrumentele și beneficiarii, dar și victimele tuturor activităților de dezvoltare. Implicarea lor activă în procesul de dezvoltare este cheia succesului. Mai mult, dacă nu ne gîndim permanent la îmbunătățirea vieții oamenilor, programele de mediu vor eșua cu certitudine.

Săracii, în general, sînt cel mai puternic afectați de degradarea mediului și cel mai slab dotați pentru a se proteja, dar totodată ei sînt cei care produc cele mai mari pagube fie din cauza necesităților lor pe termen scurt, fie din cauza ignoranței sau lipsei de resurse.

De aceea, este foarte important să-i implicăm pe cei săraci și pe cei marginalizați în derularea procesului de dezvoltare, permițîndu-le astfel să-și satisfacă propriile nevoi prin intermediul eforturilor productive proprii.” (Bunea 2005-2006, p. 83-84)

Astfel, putem deduce că dezvoltarea umană poate fi definită drept un proces de extindere a posibilităților oamenilor de a alege. În fiecare zi oamenii fac numeroase alegeri în domeniile economic, social și politic. Dacă ei se află în centrul politicilor de dezvoltare, atunci aceste eforturi urmează a fi adaptate la lărgirea posibilităților de alege.

Din perspectiva dezvoltării umane, posibilitățile oamenilor de a alege se extind în trei domenii critice: durata vieții, nivelul de educație și accesul la resursele economice necesare pentru un trai decent. Dezvoltarea umană este atît un proces, cît și un rezultat final.

Indiscutabil, cadrul fundamental al dezvoltării umane este foarte larg.

Conceptul dezvoltării umane este legat într-un mod compatibil și complementar de drepturile omului. Dacă dezvoltarea umană vizează extinderea posibilităților și libertăților de care beneficiază membrii unei comunități, atunci drepturile omului reprezintă un demers de perfecționare a structurilor sociale ce facilitează sau asigură aceste posibilități și libertăți.

Alte domenii de alegere, cărora oamenii, de asemenea, le atribuie o valoare înaltă, constituie participarea la viața socială, securitatea, guvernarea responsabilă și durabilitatea.

Din punctul de vedere al dezvoltării umane, toate acestea sînt necesare pentru asigurarea productivității și creativității, a respectului față de sine și a sentimentului de apartenență la o comunitate.

În ultimă instanță, dezvoltarea umană este dezvoltarea oamenilor, pentru oameni și prin oameni.

Deosebirea esențială dintre conceptul de creștere economică și cel de dezvoltare umană constă în faptul că primul se concentrează în exclusivitate asupra extinderii unei singure posibilități – cea de a obține venituri, pe cînd cel de al doilea presupune consolidarea tuturor posibilităților – fie economice, sociale, culturale sau politice.

Din punctul de vedere al conceptului dezvoltării umane, venitul este un mijloc pentru dezvoltarea umană, dar nu și unic. Folosind diverse metode, beneficiile venitului trebuie utilizate pentru a cuprinde multiplele aspecte ale dezvoltării. Prin urmare, creșterea economică este o condiție necesară, dar nu și suficientă, pentru dezvoltarea umană.

Pentru dezvoltarea umană contează, în primul rând, nu cantitatea, ci calitatea creșterii economice. Deseori guvernele, în special ale țărilor în tranziție, nu consideră ameliorarea calității creșterii economice și extinderea posibilităților oamenilor de a alege drept probleme importante. De obicei, ele sînt preocupate de alte aspecte ale procesului de tranziție, cum ar fi stabilizarea macroeconomică, executarea bugetului, promovarea politicii externe, marginalizînd importanța, structura și calitatea acesteia și mai ales influența ei asupra dezvoltării umane. Experiența mai multor țări în tranziție din ultimul deceniu arată că nu există o legătură directă între stabilitate, creștere economică și dezvoltare umană.

Însă, chiar dacă această legătură a fost stabilită, ea poate să dispară treptat, îndeosebi în cazul în care gestiunea politicilor strategice nu este consecventă sau adecvată scopurilor dezvoltării umane.

Din aceste motive, dezvoltarea umană trebuie să fie încorporată în dezbaterile privind politicile publice și inclusă în agenda procesului decizional.

Ce nu trebuie să ignorăm este faptul că definirea conceptului de dezvoltare umană merge dincolo de venitul pe cap de locuitor, de dezvoltarea resurselor umane și necesitățile de bază ca măsură a progresului uman, impunîndu-se supunerea către evaluare a următorilor factori: inegalitatea și dezvoltarea umană, justiția socială, asistența internațională pentru dezvoltare și comerțul internațional ce pot debloca potențialul dezvoltării umane.

„În condițiile tranziției spre o economie de piață și în perspectiva integrării în structurile europene, devine esențială posibilitatea exploatării avantajelor competitive, generate de investiția în capitalul uman.

De aici reiese că țările cu venituri reduse trebuie să investească în educație, în formarea profesională, în sănătate, în protecția socială, în cercetarea științifică și tehnologică. Formarea și valorificarea potențialului uman trebuie să determine, în măsură decisivă, concepția și direcția reformelor și a restructurării economiei.

Dezvoltarea economică și socială durabilă are loc, în primul rând, atunci cînd sînt implicați oameni bine pregătiți. De aceea, este necesară o politică globală, care să reconsidere rolul capitalului uman în ansamblul reformelor. În această politică dezvoltarea umană trebuie să devină o prioritate națională” (Plugaru 2008: 27).

„În aceste condiții, Guvernul Republicii Moldova conform programului de activitate „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009-2013, își asumă responsabilitatea să asigure crearea mecanismelor eficiente care ar garanta independența justiției și respectarea drepturilor omului. Guvernul vede în organizațiile societății civile un partener în procesul de europenizare a țării” (Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova, 2009).

În final, putem deduce că orice proces de dezvoltare trebuie să aibă o finalitate umană, altfel este sortit eșecului.

Bibliografie:

1. Carmen Bunea, *Managementul dezvoltării umane durabile și indicatorii determinanți*. Academia de Studii Economice din București, Menegement & Marcheting, 2005-2006.
2. Plugaru Lilia, *Capitalul uman în contextul transformărilor sociale (în baza materialelor din Republica Moldova)*. Autoreferat la teza de doctor în științe sociologice. Centrul Editorial al U.A.S.M., or. Chișinău, 2008. 35 pag.
3. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „*Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare*” 2009-2013. Chișinău, 2009.